

Марченко Олена Вікторівна, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Україна
e-mail: Lina728@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2069-9942

ГЛОКАЛІЗАЦІЯ ДИТИНСТВА У МЕГАСУСПІЛЬСТВІ ПОСТМОДЕРНУ: ФІЛОСОФСЬКИЙ І ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

У статті представлено авторську позицію відносно глокалізації дитинства в епоху постмодерну, з'ясовано сутність процесу глокалізації дитинства, обґрунтовано суперечливість і взаємозв'язок процесів глобалізації та глокалізації дитинства, акцентовано увагу на проблематиці порушення прав дитини у сучасному мегасуспільстві. Окреслено наслідки означених процесів, які зумовлені актуалізацією тенденцій глобалізації дитинства і водночас – глокалізації дитинства на рівні мегасуспільства. Обґрунтовано необхідність коректного поєднання глобальної та локальної дослідницької оптики на світ дитинства.

Ключові слова: дитина, глокалізація дитинства, мегасуспільство, постмодерн, права дитини, глобалізація, стратифікація.

Постановка проблеми. Дослідження процесів, пов'язаних із формуванням єдиної світової спільноти – мегасуспільства, зростаючою взаємозалежністю локальних спільнот, видається актуальним і затребуваним у сучасних умовах. Проекція ідеї глобалізації на простір дитинства дає змогу говорити про тісно взаємопов'язані, взаємозумовлені, взаємопереплетені й водночас суперечливі тенденції: з одного боку, про глобалізацію дитинства, а з іншого – про його локалізацію, що знаходять своє відображення у процесах глокалізації сучасного дитинства, які є одним із проявів постмодерну. Особливої уваги, з огляду на актуалізацію означених тенденцій, заслуговує питання захисту прав дитини: положення міжнародних договорів, покликаних захищати цю вразливу категорію населення, далеко не завжди закріплено на рівні національних законодавств, що створює правові колізії, наслідком яких є дискримінаційні прояви по відношенню до дітей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання глобалізації дитинства стали предметом вивчення у працях як українських, так і зарубіжних

учених із початком глибинних економічних перетворень кінця ХХ – початку ХХІ ст. Водночас Р. Томпсон зазначає, що хоча процеси глобалізації і справляють значний вплив на дітей у багатьох аспектах, проте сам цей вплив вивчено недостатньо. Автор дотримується точки зору, згідно з якою для розуміння політичних, економічних і культурних змін, пов'язаних із впливом наслідків глобалізації на дітей, необхідно використовувати дослідні стратегії, що передбачають аналіз впливу наслідків глобалізації: а) на специфіку формування соціального середовища (наприклад сім'я, школа, родина, система охорони здоров'я в тій чи іншій країні) та на повсякденний досвід дітей; б) на знання, навички та форми навчання дітей, оскільки національні культури підпадають під вплив світових культурних трендів; в) на інтерпретацію феномену дитинства та ставлення до дитини в соціумі [12; 13].

Питання освіти і виховання дітей в умовах глобалізації порушують у своїх працях Дж. Герхард, С. Хенс, С. Карлсон. Вони досліджують, як нерівність в отриманні транснаціонального людського капіталу і нові форми соціальної стратифікації, що виникають у суспільстві у зв'язку з різним матеріальним становищем батьків, впливають на дітей та їхніх батьків [7]. Професор Кентерберійського університету А. Делон досліджує питання раннього навчання і благополуччя дітей у контексті дискурсів глобалізації, неолібералізму і неоконсерватизму [6]. Питанням трансляції глобальної політики дитинства на місцевий рівень присвячено наукові розвідки таких зарубіжних дослідників, як А. Бушаті [4], С. Бхамані [1], Д. Бюлер-Нідербургер і П. ван Крікен [3], Р. Лінде [9].

Процеси глобалізації, як відомо, пов'язано з формуванням єдиного світового простору. Ми говоримо про суспільство не як про абстрактну категорію, а як про реальну множинність суспільств, що утворюють цілісність, саме існування якої стало можливим завдяки глобалізації. Із цієї позиції можна припустити, що світове суспільство як феномен виникає відносно нещодавно – у середині ХХ ст., коли процеси глобалізації почали з усією очевидністю змінювати звичні патерни соціально-економічних відносин. При цьому масштаб і швидкість змін, що посилюють взаємозалежність різних держав у всьому світі, тільки зростає із розвитком нових технологій.

Польський дослідник П. Штомпка неодноразово наголошував, що тенденція до глобалізації змінила фундаментальну якість історичних процесів, а суспільство в епоху глобалізації в особі людства набуває соціологічної сутності, перетворюється на соціальну цілісність, що охоплює всіх людей, які живуть на землі [14].

В українському науковому дискурсі проблема впливу глобалізації на дітей досліджується переважно в контексті захисту їхніх прав. Так, у колективній монографії «Діти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства (право-

вий аспект)» (за редакцією Б. Андрусишина, В. Стеценко) здійснено аналіз правового становища дітей в умовах глобалізації та інформатизації суспільства, з'ясовано проблемні аспекти щодо забезпечення та реалізації прав дитини в Україні, досліджено правовий вимір сприйняття дитини як суб'єкта сімейних відносин [5]. Українська дослідниця О. Будник наголошує на необхідності історичної консолідації та інтеграції в здоланні глобальних соціальних диспропорцій, які призводять до воєн і конфліктів, у яких у першу чергу страждають діти. Авторка аналізує педагогічні та аксіологічні трансформації, яких зазнали діти, що стали жертвами в російсько-українській війні, виявляє типові труднощі, з якими стикаються учителі, які працюють із такими дітьми [2, с. 7].

Викликають інтерес наукові розвідки щодо дитинства в контексті життя і творчості визначних постатей Української держави, як-от Г. С. Сковорода. Прикладом може слугувати праця М. Лугової, у якій акцент зроблено на дитинстві як предметі дослідження філософа [10].

Таким чином, феномен дитини у вимірах глобалізації неодноразово опинявся у фокусі загальнотеоретичних та вузькоспеціалізованих досліджень в останні десятиліття, проте «за кадром» усе ще залишається проблема впливу процесів глокалізації на дітей.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз проблем, пов'язаних зі світом дитинства, у поєднанні глобальної та локальної дослідницької оптики; обґрунтування суперечливості та взаємозв'язку процесів глобалізації та глокалізації дитинства.

Виклад основного матеріалу. Процеси глобалізації дитинства безпосередньо пов'язані зі зростанням дитячих мобільностей, збільшенням ролі споживчих практик і, що особливо важливо, з уніфікацією соціального середовища дорослішання дітей, що задає й формує орієнтири їхньої життєвої успішності. У дослідженні впливу наслідків глобалізації на дітей необхідно в першу чергу приділяти увагу таким процесам, як посилення світової стратифікації та соціальної нерівності дитинства, глобалізація ризиків дитинства та зростання його рефлексивності, макдональдизація дитинства, збільшення ролі споживання в дитинстві, зростання дитячих мобільностей, інформатизація дитинства, віртуалізація дитинства, поширення ідеї прав дитини, зокрема права на участь у розв'язанні питань, що стосуються їхнього життя і зачіпають їхні інтереси тощо.

Сьогодні, як ніколи раніше, збільшується соціальне розшарування, що безпосередньо зачіпає інтереси дітей. Світова стратифікація дитинства передбачає, що повсюдно становище дітей визначається на основі світових показників зростання соціальної нерівності між розвиненими західноєвропейськими і, до прикладу, країнами постсоціалістичного табору. Тобто най-

більш очевидною є соціальна стратифікація дитинства у світовому масштабі в територіальному аспекті. Причому цей прояв глобалізації є доволі суперечливим.

З одного боку, відповідно до юридичного документа, сама поява якого стала можливою тільки завдяки глобалізації, – Конвенції ООН про права дитини [8], – держави повинні прагнути забезпечити усім дітям шанси на гідне життя. У рамках цієї Конвенції було створено спеціальний механізм контролю за виконанням її положень – Комітет із прав дитини, який уповноважений розглядати доповіді держав про вжиті ними заходи щодо здійснення положень Конвенції. Крім цього, захист прав дитини може здійснюватися і через інші міжнародні контрольні механізми з прав людини.

Захистом прав дітей в окремих галузях опікуються також спеціалізовані установи ООН: Міжнародна організація праці (МОП), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Організація Об'єднаних Націй з питань науки, культури та освіти (ЮНЕСКО). Створений у 1946 р. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) надає міжнародну допомогу і технічне сприяння державам щодо захисту дітей та їхніх прав. Таким чином, разом із міжнародним захистом прав людини в його рамках розвивався і міжнародний захист прав дитини, що привело до відокремлення сукупності міжнародно-правових норм, які регулюють співробітництво держав у цій галузі. У результаті склався інститут прав дитини, який є частиною окремої галузі міжнародного права, що регулює питання захисту прав людини.

З іншого боку, процеси світової економіки можуть гальмувати і навіть нівелювати діяльність означеного інституту, фонуючи наявне розшарування держав на перманентній, стійкій основі та закріплюючи статус «постійної» бідності за цілими державами, для яких нормою є найнижчий рівень життя населення порівняно із світовими стандартами. Діти, які за об'єктивними обставинами, передусім за фактом народження, належать до соціальних низів у таких країнах, перебувають у ситуації подвійної дискримінації: вони є найбіднішими та найуразливішими прошарками в найбідніших і найслабших державах.

Таким чином, діти, які дорослішають у різних за матеріально-економічним рівнем розвитку регіонах земної кулі, від самого початку мають нерівні життєві шанси, нерівні можливості щодо їхнього включення до світового співтовариства. Ситуація ускладнюється, якщо додаються й інші обставини – війни, втрата батьків тощо. Як слушно зауважує Дж. Вільямс, «актуалізація прав дітей часто залишається невдалою, оскільки інші вимоги, що ґрунтуються на інших глобалізованих ідеях і впливах, або просто на вимогах негайного реагування на події, стають пріоритетними. Але ідея прав дитини залишається-

ся стійкою. Це продукт глобалізації дискурсу, суб'єкт глобалізації управління та об'єкт глобалізованих громадських рухів» [15, с. 13].

Світова соціально-економічна стратифікація дитинства не заперечує різноманіття моделей, критеріїв, чинників соціально-економічного розширення всередині конкретних суспільств, а також практик опору їм або прийняття їх. Ідеться про те, що на рівні життя конкретної дитини у конкретних просторах, де вона дорослішає, суперечливі соціальні процеси та нерівності, які існують у світовому масштабі, знаходять відповідні відображення.

Зазначимо, що в глобалізованому суспільстві з'являються «нові» нерівності, які швидко поширюються світом. Так, використовуючи термінологію К. Маркса, зауважимо, що поряд із нерівностями, що виникли свого часу на основі володіння «засобами виробництва», на сьогодні не менш, а то й більш значущими є ті нерівності, що актуалізувалися в останні 20–30 років завдяки доступу до нових «засобів комунікації», «засобів споживання», «засобів контролю за ризиками та гарантування безпеки» тощо. Вони є уніфікованими у тому сенсі, що задають загальну рамку дорослішання всіх дітей і визначають образ сучасного дитинства в різних країнах світу.

Прикладом нової нерівності, що визначає можливості розвитку дітей у контексті їхнього споживчого потенціалу, може слугувати нерівний доступ сучасних дітей до різного роду дитячих майданчиків у зонах рекреації, що повсюдно розташовуються в торговельних центрах, аквапарках та інших подібних просторах. Ці майданчики, у термінології Дж. Уррі, можна вважати атракторами, які заманюють, залучають в орбіту свого впливу сучасних дітей. Цей формат кардинально відрізняється від звичайних майданчиків для дітей біля їхнього житла, і націлений на те, щоб діти маніпулювали часовими, фінансовими ресурсами своїх батьків і якомога активніше прагнули потрапити в ці зони рекреації [6].

У контексті нових нерівностей доступ до засобів комунікації (сучасних гаджетів, швидкісного інтернету) дітей стає важливим стратифікувальним чинником у суспільстві, що невпинно глобалізується. Відсутність такого доступу в дітей зі слаборозвинених країн автоматично ставить їх у завідомо невідгідне становище і дає змогу говорити про формування постійно бідних і постійно багатих дітей у світовому масштабі. Діти, які дорослішають у привілейованих суспільствах, більше схильні до впливу процесів глобалізації і мають більше шансів на захист від негативних її наслідків [7].

Таким чином, процеси глобалізації посилюють світове розширення дитинства, продукують нові соціальні нерівності, що мають не лише економічний вимір, а й територіальний, правовий, релігійний, етнічний, інформаційний, технологічний, споживчий та ін.

Ці прояви глобалізації дитинства тісно взаємопов'язані й водночас є досить суперечливими, вони змінюють і сучасних дітей, і саме суспільство. Ці про-

цеси відбуваються не у вакуумі, а в умовах конкретної локальної спільноти людей. А це означає, що до порядку денного сучасної соціогуманітарної науки якомога швидше потрібно вносити питання необхідності інтерпретації тенденції глокалізації дитинства. Зауважимо, що у процесі формування єдиного глобального простору дитинства кордони між «різними дитинствами» розмиваються, а іноді й зовсім стираються, проте це не заперечує факту реальної фрагментації та диференціації сучасного дитинства.

Процесам глокалізації дитинства в науковій літературі приділяється недостатньо уваги. У цьому контексті заслуговує на увагу стаття Е. Пірсон, яка стверджує, що місцеві, національні цінності мають опосередковувати вплив процесів глобалізації на дітей раннього віку [11].

Недостатню опрацьованість проблематики глокалізації дитинства пов'язуємо з тим, що сам термін «глокалізація» набув поширення у науковій літературі лише у 1990-ті рр. ХХ ст., хоча вперше він з'явився у 1980-ті рр. в Японії і мав на той час суто комерційне смислове наповнення. Його використання в характеристиці процесів, що відбуваються наразі в постмодерному просторі дитинства, вважаємо цілком виправданим і доречним.

У феномені глокалізації дитинства постулюється єдність двох взаємопов'язаних тенденцій – інституціоналізації і локалізації глобального у вимірах економіки, політики, права, культури. Багатозначність поняття глокалізації, на наш погляд, дає підстави говорити про його складне змістове наповнення. У контексті досліджуваної проблематики слід мати на увазі, що дитинство існує не тільки на індивідуальному, а й на соціальному рівні.

Розгляньмо особливості проявів глокалізації дитинства на соціальному (соціетальному) рівні, зіставляючи їх із процесами глобалізації дитинства.

Тенденцію до глокалізації дитинства ми розуміємо як діалектичний процес взаємопроникнення глобального і локального в повсякденні практики дітей, одночасне і своєрідне поєднання у просторі дитинства прагнення до уніфікованості та «принципу пазла», коли з різноманітного поєднання локальностей складаються глобальні вітражі дитинства. Саме ж поняття глокалізації дитинства, на нашу думку, може бути розглянуте щонайменше в п'яти ракурсах.

По-перше, під глокалізацією слід розуміти збільшення ступеня впливу локальних подій на ситуацію у світі. Ідеться про те, що конкретні події, активними учасниками або головними дійовими особами яких є діти, змінили світ. Зазначимо, що «кейс Грети Тунберг» вважаємо більш доречним під час обговорення можливих ризиків дитинства, аніж впливу цього феномену на світове співтовариство, на позиції світових лідерів у питанні розв'язання глобальних екологічних проблем сьогодення, тому що в цьому кейсі розмивається межа між маніпуляцією поведінкою дітей, їхньою активністю та девіантною поведінкою. Більш адекватним у нашому випадку є апеляція до Са-

манти Сміт і Каті Личової, які сприяли примиренню СРСП і США в розпал «холодної війни». В інтернеті можна знайти безліч прикладів життя і діяльності дітей, чий видатні досягнення вплинули і продовжують впливати на суспільні процеси у масштабах усього світу. До цього ж прояву глокалізації, на наш погляд, можна віднести процеси глобалізації «навпаки», коли потоки мігрантів з дітьми з третіх країн прямують до розвинених країн світу, впливаючи там на життєвий уклад у всіх аспектах – соціально-демографічному, культурному, політичному, економічному та ін.

По-друге, у контексті глокалізації локальне і глобальне виступають не як два окремі, ізольовані, самостійні й незалежні один від одного рівні соціальної реальності дитинства, а являють собою єдиний глобально-локальний вимір дитинства. На наш погляд, коректному поєднанню глобально-локальної оптики на світ дитинства сприяють міждисциплінарні кроскультурні дослідження дитинства. Підхід, в основі якого дослідження повсякденності дітей, також вважаємо продуктивним, коли ідеться про побудову стереоскопічного бачення світу дитинства з позиції самих дітей.

По-третє, глокалізація являє собою формування у просторі дитинства соціальних мереж особливого типу, пов'язаних із детериторіалізацією комунікації. У цьому разі може йтися: про поєднання традиційних каналів комунікації у просторі дитинства, наприклад безпосереднього спілкування віч-на-віч, із комунікацією за участю дітей із різних країн у соціальних мережах; про детериторіалізацію комунікації за участю дітей; про розуміння дітей як «цифрових кочівників», що блукають у мережі Інтернет.

По-четверте, глокалізація може розумітися як усвідомлення і прийняття на себе розширеної відповідальності в тій чи іншій сфері, пов'язаній із дитинством. Прикладами, що свідчать про прийняття розширеної відповідальності, є проекти перетворення міського середовища, а також різноманітні заходи для дітей у цих просторах, які проживають як на означеній території, так і за її межами. Подібні практики на локальних територіях є глокалізованими атракторами, що притягують дітей із різних просторів.

По-п'яте, глокалізація проявляє себе як пристосування глобальних практик до локальних умов. На наш погляд, цю позицію потрібно доповнити двома ідеями. Суть першої полягає в тому, що це пристосування може мати не тільки характер прийняття глобальних процесів, вбудовування в них, а й набувати форми опору їм. Суть другої розкриємо під таким кутом зору: глокалізація як процес може являти собою як глобалізацію локального, так і локалізацію глобального.

Глобалізація локального відбувається, коли локальне, зберігаючи свою специфіку, інтернаціоналізується, виводиться на міждержавний рівень, здійснюючи перехід із локального на глобальний рівень. Цей процес можна роз-

глядати як початковий етап глобалізації, тому що, перш ніж стати глобальним, якийсь продукт повинен був стати спочатку локальним. Водночас, ставши глобальним, він може втратити первісний зв'язок із локальним. Прикладом глобалізації локального можуть слугувати салони з плетіння африканських кісок, що завоювали популярність у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. у всьому світі.

Локалізація глобального може відбуватися тоді, коли глобальному присвоюється специфіка локального, глобальне наповнюється локальним змістом. У цьому разі глобальні ідеї транслюються на локальний рівень. Прикладом локалізації глобального може слугувати адаптація до локальних умов будь-якого бізнесу на основі франшизи і, зокрема, орієнтованого на дітей, наприклад національні шоу «Діти проти Зірок», «Діти напрокат» тощо. До цього прояву глокалізації можна віднести і продаж ляльки Барбі в національному вбранні різних країн світу, і створення для дітей у мережі інтернет-сайтів національними мовами тощо. Вважаємо, що межа між глобалізацією локального і локалізацією глобального дуже умовна. Радше, це суперечливі, але взаємопов'язані та взаємозумовлені процеси.

Підкреслимо, процеси глокалізації представлено у практиках не лишень прийняття, а й опору глобальним процесам. Таким продуктом глокалізації є, наприклад, «хіджабні суперечки», що пов'язані з забороною дівчаткам-підліткам у деяких європейських країнах носити хіджаби у школі.

Таким чином, коріння глокалізації дитинства виявляємо як у процесах поширення локальних практик дитинства на глобальний рівень, так і в процесах адаптації глобальних тенденцій дитинства, їхньої трансформації під локальні практики дитинства, а також у спротиві останніх глобальній культурі.

Висновки. Глокалізація дитинства – один із найменш досліджених на сьогодні процесів трансформації постмодерного суспільства. Він являє собою діалектичний процес взаємопроникнення глобального і локального в повсякденні практики дітей, коли з різноманітного поєднання локальностей складаються глобальні вітражі дитинства. Аналіз наслідків глокалізації дитинства неминуче актуалізує проблему захисту прав дітей у різних за матеріально-економічним рівнем розвитку регіонах. Діти, які за об'єктивними обставинами належать до соціальних низів у таких країнах, перебувають у ситуації подвійної дискримінації: вони є найбільш вразливими та найуразливішими прошарками, і ця проблема повинна посісти пріоритетне місце в порядку денному національної законотворчості.

Тенденція до глокалізації дитинства на соціальному рівні не вичерпується розглянутими в цій науковій розвідці проявами, але, на наш погляд, у них вона знаходить найяскравіше вираження. Підкреслимо, що обговорення тенденцій

глобалізації та глокалізації дитинства вводить до порядку денного філософії і соціології дитинства низку інших проблем, які поки що не дістали належного відображення в науковій літературі. Прикладом може слугувати проблематика домінантних типів раціональності: як реалізуються і чи реалізуються взагалі ідеї формальної раціональності М. Вебера, макдональдизації Дж. Рітцера тощо у просторі сучасного дитинства? Так само недостатньо дослідженим залишається питання емпіричних кроскультурних міждисциплінарних досліджень наслідків глобалізації та глокалізації дитинства, проблематика рефлексійності й ризиків дитинства та трансформації життєвого шляху дитини в умовах віртуалізації освітнього простору тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bhamani S. Globalization and early childhood education: Urban families perceptions. *International Journal of Arts & Humanities*. 2017. №45 (45). P. 71–76.
2. Budnyk O. The tragedy of Ukrainian children of war – globalisation and civilisation crossroads of the modern era. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*. 2024. №2. P. 7–15.
3. Buhler-Niederburger D., van Krieken P. Persisting Inequalities: Childhood between global influences and local traditions. *Childhood*. 2008. No 15. P. 147–155.
4. Bushati A. Tracing the Global Child: Global Politics Shaping Local Childhoods. *European Journal of Education*. 2023. Volume 6, issue 1. P. 85–92.
5. Діти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства (правовий аспект) : монографія / за ред. Б. І. Андрусишина, В. Ю. Стеценко. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2021. 234 с.
6. Delaune A. Neoliberalism, neoconservatism, and globalisation: The OECD and new images of what is 'best' in early childhood education. *Policy Futures in Education*. 2019. Vol. 17 (1). P. 59–70.
7. Gerhards J. & Hans S. & Carlson S. Social Class and Transnational Human Capital: How Middle and Upper Class Parents Prepare Their Children for Globalization. Taylor & Francis Group, 2017. 216 p.
8. Конвенція про права дитини : ратиф. постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 №789-XII (у ред. від 16.11.2023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 04.10.2024).
9. Linde R. The globalization of childhood: The international diffusion of norms and law against the child death penalty. *European Journal of International Relations*. 2014. №20 (2). P. 544–568.
10. Лугова М. Філософське розуміння феномену дитинства у творчості Г. С. Сковороди. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2023. №3 (58). С. 73–83.

11. Pearson E. Avoiding Recolonisation in Early Childhood: promoting local values as mediators in the spread of globalization. *Contemporary Issues in Early Childhood*. 2011. Vol. 12 (3). P. 212–223.
12. Thompson R. A. Changing Societies, Changing Childhood: Studying the Impact of Globalization on Child Development. *Child Development Perspectives*. 2012. Vol. 6 (2). P. 187–192.
13. Thompson R. A. Eyes to see and ears to hear: Sensitivity in research on attachment and culture. *Attachment & Human Development*. 2020. No. 22. P. 85–89.
14. Sztompka P. Another sociological utopia. *Studia Litteraria et Historica*. 2015. No. 3/4. P. 335–349.
15. Williams J. Globalisation and the Ideologies of Children's Rights / Zajda J., Vissing Y., Majhanovich S. (eds). *Globalisation, Ideology and Social Justice Discourses. Globalisation, Comparative Education and Policy Research*. 2022. Vol. 30. P. 13–34.

REFERENCES

1. Bhamani, S. (2017). Globalization and early childhood education: Urban families perceptions. *International Journal of Arts & Humanities*, 45(45), 71–76.
2. Budnyk, O. (2024). The tragedy of Ukrainian children of war – globalisation and civilisation crossroads of the modern era. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*, 2, 7–15.
3. Buhler-Niederburger, D. & van Krieken, P. (2008). Persisting Inequalities: Childhood between global influences and local traditions. *Childhood*, 15, 147–155.
4. Bushati, A. (2023). Tracing the Global Child: Global Politics Shaping Local Childhoods. *European Journal of Education. Volume 6, issue 1*, 85–92.
5. Diti v umovah globalizaciyi ta informatizaciyi suspilstva (pravovij aspekt): monograph. B. Andrusyshyn (Ed) et al. (2023). Kyiv: Drahomanov National Pedagogical University [in Ukrainian].
6. Delaune, A. (2019). Neoliberalism, neoconservatism, and globalisation: The OECD and new images of what is 'best' in early childhood education. *Policy Futures in Education*, Vol. 17(1), 59–70.
7. Gerhards, J. & Hans, S. & Carlson, S. (2017). Social Class and Transnational Human Capital: How Middle and Upper Class Parents Prepare Their Children for Globalization. Taylor & Francis Group.
8. Konvenciya pro prava ditini: ratifikovana Postanovoyu Verhovnoyi Radi Ukrayini vid 27 lyut. 1991 r. № 789-XII (u red. vid 16.11.2023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 [in Ukrainian].
9. Linde, R. (2014). The globalization of childhood: The international diffusion of norms and law against the child death penalty. *European Journal of International Relations*, 20(2), 544–568.
10. Luhova, M. (2023). Filosofske rozumynnya fenomenu ditinstva u tvorchosti G.S. Skovorodi. *Visnik Nacionalnogo yuridichnogo universitetu imeni Yaroslava Mudrogo. Seriya: Filosofiya, filosofiya prava, politologiya, sociologiya – Bulletin of the*

Yaroslav the Wise National Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology, 3(58), 73–83 [in Ukrainian].

11. Pearson, E. (2011). Avoiding Recolonisation in Early Childhood: promoting local values as mediators in the spread of globalization. *Contemporary Issues in Early Childhood, Vol. 12(3), 212–223.*
12. Thompson, R. A. (2012). Changing Societies, Changing Childhood: Studying the Impact of Globalization on Child Development. *Child Development Perspectives, Vol. 6(2), 187–192.*
13. Thompson, R. A. (2020). Eyes to see and ears to hear: Sensitivity in research on attachment and culture. *Attachment & Human Development, 22, 85–89.*
14. Sztompka, P. (2015). Another sociological utopia. *Studia Litteraria et Historica, 3–4, 335–349.*
15. Williams, J. (2022). Globalisation and the Ideologies of Children's Rights. In: Zajda, J., Vissing, Y., Majhanovich, S. (eds). *Globalisation, Ideology and Social Justice Discourses. Globalisation, Comparative Education and Policy Research, Vol. 30, 13–34.*

Marchenko Olena Viktorovna, Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Full Professor of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law and Human Rights, Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine

GLOCALISATION OF CHILDHOOD IN THE POSTMODERN MEGASOCIETY: PHILOSOPHICAL AND LEGAL ASPECTS

The article presents the author's position on the glocalisation of childhood in the postmodern era, clarifies the essence of the process of glocalisation of childhood, substantiates the contradictions and interconnection of the processes of globalisation and glocalisation of childhood, and focuses on the issues of violation of children's rights in the modern mega-society. The author outlines the consequences of these processes, which are due to the actualisation of the trends of globalisation of childhood, and at the same time – the glocalisation of childhood at the level of mega-society. The necessity of a correct combination of global and local research optics on the world of childhood is substantiated.

Keywords: *child, glocalisation of childhood, megasociety, postmodernity, children's rights, globalisation, stratification.*

